

Galgóc eleste 1663-ban.

Általánosan ismeretes, hogy a „Magistra vitae“-nek nevezett Historia nem egy lapjára valótlán sorokat kanyarított az emberi gyarlóság. Vannak események, amelyekről helytelen vagy téves értesülés, de néha rosszakaratú továbbadás folytán elferdített képet nyerünk, s az ily téves adat azután évszázadokon át, nemzedékről-nemzedékre száll. Sok ilyen tévesen adott dolgot sikerült már helyesbíteni, számos kétes esetet tisztázni. Történelmünknek egy ilyen rosszul megörökített esete Galgóc 1665. évi eleste is. A róla eddig közreadott téves feljegyzések helyreigazítását tűztem ki mostani feladatommul.

A szomorú eseményről szóló eddigi értesülésünk Wagner Károly előadásán alapszik.¹ Előadását Bel Mátyás² és Lovcsányi Gyula betűszerint lenyomatták.³ Ezek úgy tudják, hogy a felemás (német-magyar) helyőrség nem volt egy értelmén a vár átadása - vagy megtartása dolgában. A német parancsnok, híven fájának veleszületett szokásához, (?) mindent megkísérelt, hogy a várat megtarthassa. Más volt a magyarok nézete. (!) Ezek, látván a környék pusztulását, engedték a török felhívásának, s így a németek is — kelleetlenül bár — hozzájárultak (?) a vár átadásához. Mindazonáltal a német őrség, e feletti dühében, szétverte a kapukat és duzzogva elvonult. Csak a parancsnok maradt a várban ötöd magával, a többieket elbocsátotta. A törökök azután megszállták és innen zaklatták a környéket. Csak az 1664. évben kötött békeszerződés alapján vette át Montecuccoli.

Ennyit mond a tudósítás!

A régi magyar családoknak az a dícséretes és eléggé nem értékelhető szokása, hogy a birtokaikra vonatkozó irataik mellé eltették az értékesebb feljegyzéseket, lehetővé teszi, hogy Galgóc szomorú esetét, szemtanu feljegyzései alapján, hű előadásban ismertethetem ebben a dolgozatomban.

Pöstyén multjára vonatkozó adatokat kutatva, a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában letéteményezett Forgách csa-

¹ *Wagner*: Hist. Leopoldi L. II. 155. l.

² *Bél*: Not. Hung. Nov. IV. 485—486. ll.

³ *Lovcsányi*: A Vág és vidéke 150. l.

lád gazdag okmánygyűjteményében egy, több hosszúkás lapból álló, német nyelven írt jegyzék került a kezembe az 1665. évi írások között. Azt hittem, hogy valami számadás lesz az úrnő (gr. Forgách Ádámné gr. Rechberg Anna) részére, ki tudvalevőleg csak németül beszélt. Annál kellemesebb volt meglepetésem, midőn abban Galgóc ostromának és elestének naplószerű leírását olvastam.

A feljegyző: Bogyó István uradalmi tiszt (udvarbíró), ki úrnője részére német nyelven írta le az eseményeket önigazolálásul és felvilágosítás céljából. A másoldalról eleddig napfényre került adatok mindenben igazolják a leírás pontosságát. Így tehát azt hitelesnek kell elfogadnunk.

Hazánk történetében a legszomorúbb esztendőök egyike az 1665. év. Mintha átok üldözte volna a magyar fegyvereket, a török diadalt aratott diadal után, míg a mi részünkről egymás után esnek el a végvárok. Török kézre kerül a Vág völgy kulcsa: Érsekujvár, s néhány napra reá Surány, Nyitra és Galgóc.

Történetünk idejében Galgóc városa és vára az Érsekujvárban körülzárt gróf Forgách Ádám birtoka, ki azt a Thurzó család kihalta után, vétel útján szerezte meg a kamarától.

Galgóc a Vág balpartján, a Várhely és a Töröksáncnak is nevezett hegy oldalán, illetőleg a Várhegy és a Gáborhegy közötti völgyben terül el. A Várhegy oldalán ma remek park, a hegyoldalakon kitünően művelt szőlők veszik körül. Túl a Vágon a Kisalföld síkjába szaladó lapály, az egykori „Mátyus föld” következik. Állott pedig Galgóc a városból és a felette délnek emelkedő, közvetlenül a Vág feletti hegyen épült várból. Védőpontja volt már a honfoglalás előtti őslakoságnak is, s egyben kulcsa a Nyitra felé nyíló völgynek.⁴ Átkelőhely a Vágon. Várispánsági székhely.⁵ Fontossága kitetszik már abból is, hogy attól kezdve, amikor megszűnt várispánság lenni, a legelőkelőbb családok kezén látjuk. Birták: Ménoldfia Vörös Ábrahám,⁶ Abaák,⁷ Konthék,⁸ Ujlakyak,⁹ Thúrzóok,¹⁰ Forgáchok,¹¹ Wratislavok¹² és Erdődyek.¹³

A tulajdonképeni város két részből állott: az Ó- és Ujvárosból.

Ó Galgóc: Lehel ucca, Wérteska, Zabranje, Jericho uccákkal. Ennek a városrésznek északi felén állott az Ujlaky alapítású és majd évszázados pusztulás után alig néhány év előtt rendbehozott szentferencrendi zárda.¹⁴ Ó-Galgócot em-

⁴ *Anonymus B. R. Not. Cap. XXXVII.*

⁵ *Pesty Frigyes: A várispánságok t. 216—224. ll.*

^{6—13} *Wenzel: Arp. okt. XII. 611; Anjouk. okt. V. 559. — O. L. Dipl. 24055; NRA. 505/6; O. L. Lib. Reg. 55. fol. 312.*

¹⁴ *O. L. D. 16208.*

líti már Konth Miklós 1365. évi oklevele; így nevezi azt Ujlaky Lőrinc herceg 1496-ban és ettől kezdve majd minden hivatalos irat.¹⁵

Uj-Galgóc részei: A piactér (theatrum seu circulum), Uj ucca, ebben volt a német nyelvű plebánia; Zsidó ucca, Kovács ucca, Vár ucca, ebben a Collegium részére rendelt telek; Rét ucca, itt állott a sörház. (Az utóbbi uccából nyolc házat sodort el a Vág; hatot pedig a híd felé vezető út rendezésére sajátítottak ki, úgy, hogy ez már inkább csak kertekből állott.) Békavár ucca. Ebben állott a kórház és a fürdő. A kórház Konth Miklós nádor és neje Clára asszony alapítása,¹⁶ kik azt gazdag adományokkal, fekvőségekkel látták el.

A város tágas, négyszögletű piacának közepén állott a méreteivel megkapó, góthstílusú templom. A teret jobbra uradalmi tisztek és inscripionalis nemesek (előzőleg ugyancsak uradalmi tisztek) csinos úrilakai díszítették. A posta, melynek itt jelentős állomása volt; a harmincad házak, a hozzájuk tartozó kolnákkal, istállókkal, a nagy urasági sernevelő házzal, három plebaniával, azok iskoláival, a híres háromnyelvű gymnasiummal,¹⁷ gyógyszerházzal, nyomdával városi jelleget adtak neki. A Vág folyón levő régi és híres jármoshíd, mint nagy jövedelmet hozó objectum abban az időben zsidókézen bérbe volt adva. (Évi bére 1100 frt. volt.)¹⁸

Akkoriban a város palánk és vályogfalú kerítéssel volt övezve, három kapuval. (Erre mutat a most is használatos: „Zabranje“ — kapun kívül — elnevezés; a város és Szentpéter közti házsor neve, a kolostor mögött.) A védőerőt a városi kapitány vezetése alatt álló fegyverfogható lakosság alkotta. A fontosabb pontok védelmét a céhek látták el.

A lakosság körülbelül egyenlő arányban: tót-német-magyar. A tótság ősi megszálló; a német körülbelül az Árpád-kor végén történt telepítés,¹⁹ míg a magyarság későbbi, de leginkább törökkori alföldi menekült. Mindhárom önálló egyházzal bírt. Erős fészke az új vallásnak. A jobbra ipart űző és szőlőműveléssel csak mellékesen foglalkozó lakosság a földesurakkal kötött egyezmény értelmében, úrimunkától megváltott volt.²⁰ Az iparosok céhekbe voltak tömörülve; volt itt szabó, cipész, molnár, mészáros, kovács és rokonszakma céh.

A másik, fontosabb rész a város felett emelkedő hegyen álló *vár* volt.

¹⁵ O. L. D. 5389.

¹⁶ Coll. Hevenessyana. LXXX. 402.

¹⁷ OL. Acta Publica f. 42. N. 2.

¹⁸ Forgách lt. N. M.

¹⁹ Ocskay lt. N. M. Aba 7 évi adómentességet ígér a települőknek.

²⁰ OL. Dipl. 5389.

Főbb részei voltak: a várhely déli oldalán álló *Ó-vár*. Ez egy teljesen körülzárt, egyszerű épület, az ősi lak — *Abavár* — melyet körülfogott a *Belső vár* körfala. Ez volt a várúr részére fentartott épület s a vár tulajdonképeni magja. Tágas kapuján ki lehetett jutni a *Vár piacára*, amelyet, valamint az előbb említett *Ó-* és *Belső* várat a *Külső vár* falai vettek körül. Itt volt a faragott kővel kirakott kút, mely a Rákóci korban törmelékké lett betömve.^{20/a} A piac-téren állottak: a Caig-ház (Szertár) és az új épületek egész sora. A Vág felőli oldalon állott a *Kőbástya*. A várfal város felé néző oldalán volt a kapu és előtte a levonó sorompó.²¹

Mikor Forgách Ádám gróf — Thurzóék kihalta után — a várost és az uradalmat a kamarától megvette, kötelezettséget vállalt volt a vételi szerződésben arra, hogy császári csapatokat fogad a várba. Egyúttal leltárszerűen vette át annak egész hadifelszerelését. Így a kérdéses időben egy *compania* német zsoldos volt a várban elhelyezve Müller Hans parancsnoksága alatt. A városégy uradalmi része, a hajdúk, Cedák Máté porkolább vezérlete alatt állottak.²²

Ez volt Galgóc külső és belső képe az 1665. év nyarán.

Azzal, hogy Érsekújvárt az ellenség körülzárta: megszűnt az a hivatása, hogy a Kisalföld felé igyekvő ellenség felvonulását gátolja; mint védelmi pont pedig már számba nem jöhetett. A megszálló csapatok azonnal kirajzoltak és gazdag zsákmánnyal tértek vissza portyázásaikból. Ez csak fokozta a táborbeliek rablási vágyát és nagy rettegést okozott a megrémült lakosságnál. A Galgóc előtt hirtelen és váratlanul feltűnt portyázók elől a lakosságnak az a része, mely a palánkon kívül lakott, értékesebb holmiját a várba, mint biztosabb helyre vitte fel. Felhurcolkodtak a legerősebb tűzvonalba eső szentferencrendiek is. Egy testvér: Pudmericzky Simon ott halt meg szeptember 30-án.²³ Természetes, hogy családjának, személyének és értékesebb holmijának biztonságba hozását tartotta első dolgának; fegyvert fogni azonban nem akart a megrémült nép.²⁴ Maga az Újvárba beszorult Forgách is sürgősen intézkedett, hogy neje és a családi ékszerek a nagyobb biztonságot nyújtó Trencsén várába szállíttassanak.²⁵

Még állott Újvár, mikor tőle messze már felégetett falvak,

^{20/a} O. L. Urb. et conscript. fasc. 16. No. 1.

²¹ A vár átalakítása 1651-ben történt. Építette Wayr Albert, ki e munkáért 5000 forintot s később még házat és malmot kapott. (*Forgách It. Nemz. Muz.*)

²² *Forgách It. Nemz. Muz.* Az eskü levele kelt 1659. X/15.

²³ *Dr. Karácsonyi J.* A Szt. Ferenc rendjének tört. I. 465. l.

²⁴ Ezt panaszolja Vittnyédi Zrinyihez írt aug. 14. kelt levelében.

²⁵ *Majláth Béla:* Forgách Ádám és Bathori Sofia ékszereinek tört. 15. s. k. ll.

úton-útfélen heverő hullák jelezték a portyázó ellenség nyomát. Az ilyen őszre hajló időtájban a délvidékre vonuló fecskek helyére, a védelmet nyújtó erdőkoszorúzza hegyek völgyei felé özönlött a fogattal még rendelkező felvert lakosság. Az Ujvártól északra eső Nyitra—Galgóc környékéről elmenekült a lakosság s megrémült Galgóc népe is, látva a falai alatt özönlő menekülőket. Tanakodtak, célszerű-e megkísérelni a védelmet? Bízta a jól felszerelt várban és a saját jól felfegyverzett erejökben és maradtak. Felkészültek. A város falain kívül, a Vágvonál védelmére, néhány száz katonára bízott Csáky parancsnoksága alatt. És még el sem esett Ujvár, már jöttek a hódoltató levelek.

De lássuk az említett jegyzéket:

Augusztus 19-én jött első ízben a török Galgóc ellen, de ugyanaznap kijött Nyitráról öt compania dragonyos és csetepaté keletkezett a sáncok előtt.

Augusztus 21-én újból jött vagy 6—700 török és janicsárok is, de jöttek a nádor emberei és megfutamodtak a híd felé. A török felgyújtott néhány házat, más kárt nem tett.

Augusztus 25-án ismét elég sok török jött a város felé, de nem egészen közel, csak kikémlelte a védők számerejét.

Szeptember 2-án borzasztó sok török-tatár és janicsár jött, kiknek a külső sáncokban ellent nem állhattunk, ekkor a város nagy része leégett és elég sok török is esett el.

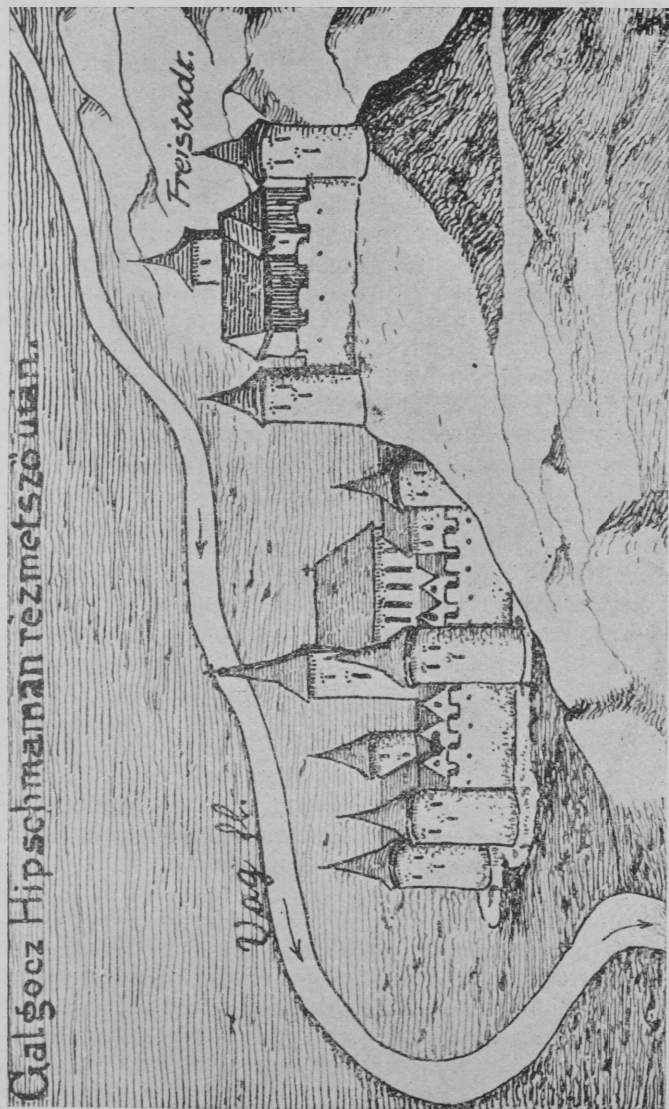
Szeptember 5-án jött Jussuf basa sok tatárral és janicsárral s vele jött az oláh vajda is a csapataival, lehettek összesen vagy negyven ezeren. Ezek egyrésze átúsztatott a Vágon a hídnál, a többiek pedig tábort ütöttek a kolostor felletti földeken, sátrakat vontak. E napon kezdett rabolni és fosztogatni a hídnál átment török népség.²⁶ A Fehérhegyeknél egészen Vágújhelyig s vissza a Vágmentén mindent felpörkölt és sok rabot hozott. Ugyancsak Szeptember 5-án estefelé megtámadtak minket; mintegy 17 zászlóalja janicsár és sok lovas török, trombitásokkal. Mint veszett kutyák estétől reggelig támadtak ellenünk, rohamozván a vár ellen. A palánkokat felégették. Az ellenség közül sokan estek el. A város külső részein foglyokat ejtettek, gyermekeket vágta le és néhány lovat is elvettek.²⁷

Szeptember 5-én ugyancsak átmentek a Vágon és egész

²⁶ L. Áldásy A. Az anabaptistákról írt dolgozatát a Kath. Szemle 1895. évf.; melyben idézi Beck művét a fontes RR. Austr. II. 45. köt. 179. s köv. ll.

²⁷ Rozsnyai feljegyzése; hozának Galgócról a templomból két aranyos zászlót, feketét, melyek egyike Máriasi Pál-é, a másik Georgió Kristófé volt; item egy kis veres vaszon kopját, 8-án 100 levágott fejjel, 10—12 rabbal, 50—60 vasderékkel és egynehány szakállas ágyúval jöttek vissza a portyázók (l. Magyarország vármegyéi és városai: Nyitra megye 651. l.)

Morváig kalandoztak és sok rabot hoztak. E napon felhívott az oláh vajda, hogy adjam fel a várat. Mi válaszra se méltattuk.

Galgóc a XVII. században. (Soós Elemér rajza.)

Szeptember 6-án újból támadtak, a „Pomajboh” (Isten-segíts!) nevű szőlőhegyen sáncot hánytak; másik részök a kőrbástyánál foglalt állást és trombita harsogás közt estétől

reggelig lőtték a várat. A mieink közül egy esett el, az ellenség közül egy zászlótartó és még egy előkelő török, mi csak fokozta dühüket.

Szeptember 9-én elvonult Jussuf basa, sok foglyot, marhát és más dolgokat vitt magával s ott helyben, a tábor mellett vagy 200 keresztény foglyot lemészároltatott. Az oláh vajda itt maradt a csapatjaival.

Szeptember 12-én délután három óra tájban a vajda elvonult Ujvár irányában s vele az egész tábor, a sok fogollyal.

Szeptember 16-án vagy 8—9 ezer török jött Szent Péter felől a Vágon át. Ezek Pozsony felé voltak rabolni.

Szeptember 18 és 19-én is erre tartott a zsákmánnyal terhelt. Szeptember 20-án szintén jött vagy ezer zsákmánnyal terhelt török s vele sok fogoly. Szent Péter alatt átjöttek a Vágon és Ujvár felé tartottak.

Szeptember 26-án hire járt, hogy Ujvár elesett.

Szeptember 30-án Nagyszombat felől jött vagy 6—8 ezer török. Ezek Szent Péter és Kaplách között úszattak át a Vágon és a szőlőhegyeken át Tapolcsány felé tartottak. Egy kisebb csapatjuk a foglyokkal és az állatokkal felénk tartott és a szőlők alatt Ujvár felé vonult. E napon eskette fel az udvarbíró a hajdúkat. E napon meghozta Marko nevű galgóci ember az ujjvári nagyvezir levelét, melyben felszólítja a várost, hogy hódoljon meg, és egy másik levelet, hogy adjuk fel a várat. Ez az ember elmondta, hogy Ujvárott már török parancsol, de mi ezt el nem hittük neki, hanem vasra verettük és a nagyvezir levelére nem válaszoltunk.

Október 2-án újból tudakoltuk Ujvár sorsát.

Október 8-án a város kiküldte Szabó Márkot és Szűcs Mihály városkapitányt Nyitrára a város meghódolásának bejelentésére. (Tehát még kézben volt.)

Október 10-én ismét sok török ment át Kapláchnál a Vágon és sok foglyot meg nagy zsákmányt vittek. Ezen a napon adta meg magát Nyitra vára.

Október 11-én jöttek a német csapatok Nyitráról, kiket a törökök trombitaszóval kísérték egész Galgócig. Tökölyi prefektusa itt hagyta a németeket és dobpergés között távozott. Ennek a napnak az éjszakáján a német muskétások megszöktek Galgócról és egész éjjel zajongtak, míg csak ki nem eresztettük őket a várból, hanem a kapitány-hadnagy Miller Hans és a volt káplár meg öt embere a várbán maradt.

Október 12-én a szegénység kezdte elhurcolni az úr dolgait a várból. Ezen a napon — úgy déltájban — a kapitány-hadnagy is elment a várból és e napon írt az udvarbíró a nyitrai parancsnoknak a vár ügyében.

Október 15-án déltájban jött a fejevári Olaj bég 100 törökkel a vár kapuja elé és ott a vonóhidnál tárgyalt az udvarbíróval és más hites emberekkel és ezen a napon estefelé lovastúl bevonultak a várba. Másnap délben elvették tőlem a kulcsokat.

Október 15-én Szűcs (Kürschner Mihály) — a város kapitánya — megérkezett Ujvárból és levelet hozott a nagyvezirtől.

Október 16-án ugyanannak Nagyszombatba kellett mennie, hogy elvigye a város hódoltató levelét.

Október 18-án Olaj bég elvonult Galgócról Nyitrára. A várat teljesen kifosztották.

Október 20-án éjféltájban jött vagy 60 muskétás a várba és itt maradtak, de október 25-án elvonultak a németek.

Eddig a jelentés!

És cape-rape! lett a gróf portékája; hordták azt kocsi-számra, úgy, hogy a puszta falakon kívül mi sem maradt ott. Elvitték még az ajtókat és ablakokat is. Kik? Maguk a gróf emberei és jobblágjai.

A mindenéből kifosztott és lerombolt várat ott hagyta a török, nem találta alkalmasnak téli szállásra.

Forgáchot november 12-én értesíti Bogyó a történekről, ki azonnal intézkedik, hogy hűtlen sáfárjai elvegyék szigorú büntetésöket. Vizsgálatot indíttat ellenök, melyet december 5-án ejtettek meg a bíró házában. Ez kiderítette, hogy a tárházban volt kincseket Kovács Pál és társai vitték el és Kovács pincéjében elásták, trágyával letakarták s később Pozsonyban osztoztak meg rajtok. Kisült, hogy Bogyó küldte Dióssy Jakobot Nyitrára tárgyalni a vár átadásáról. A veresváriaktól elhajtott 102 drb. marhát pénzen adta el. Tapolcsány átadásáról is tárgyalt a törökkel. A várfosztogatás alkalmával Taligás András alporkoláb figyelmeztette Cédák Máté porkolábot, hogy ne engedje elhurcolni a gróf dolgait, ő erre azt mondotta: „Vigye el az ördög!” Még a török tisztok is intették a gróf dolgainak kímélésére, de ő nem törődött vele s így szabadon elhordták; vitt aki mit akart, még a posztót is levonták az úrnő asztaláról. Kovács Pál Kőszegi Györggyel kocsi-számra rakta a tárházban volt ládákat és a présház feletti saját pincéjébe vitte; a nyitriai béget ők és Bogyó hivaták. Veres János szűrbe öltözött s úgy rakatta a portékát és hordatta le a városba. Egy ajtót is elvitt a grófné szobájából. Hogy valamije lett volna a várban, nem tudta senki.

Feknyó András egy hébanum fából való szekrényt vitt el s ő járt Nyitrán Dióssyval, ők voltak a hírvivők, s ők hozták a híret, hogy jön a török. Zöld ládákat hordott le, azután ajtókat, öreg tábla üvegeket állítván, hogy a tisztartó adta

neki. Még asszonyokat is felfogadott s azokkal hordatott le mindent. Sőt másokat is biztatott arra, hogy csak hozzák, amit el lehet vinni és lehozni.

Felszakították az urasági pince ajtaját, jóllehet le volt pecsételve. A benne volt bort Nagyszombatba vitték.

A várórséget gyávaság címén elfogatták. A városbírája személyesen vitte el a vizsgálat eredményét a Győrben vizsgálati fogságban levő Forgáchnak. Ez december 24-én haza bocsátván őt, megfenyegeti jobbjárait és fenntartja ellenök a vádat. „Mert az, ki az én váramot feldúlta és depredálta. készüljön az elégtételre mindenekben és azok is az számadásra az kik az töröktül jövedelmimet szintügy házaikat megkérték és másként is violálták privilegiumainkat“, írja levelében az elkeseredett földesúr! De hogyan lett volna elkeseredve! A baráti szívességgel felajánlott trencsényi biztos rejtekhely sem bizonyult annak. Illésházy megdézsmálta a ládák tartalmát! Mindamellett a fenyegetésből — úgy veszem észre — nem igen lett valóság. Egyetlen írott adatot találtam az iratok között: Cedák Máté porkolábót 600 forint kártérítésben marasztalták el s ezen összeg erejéig több galgóci polgár jót áll érte. Ezt a kötelezvényt később Forgách felajánlotta a nagyszombati ferencendi atyáknak épülő templomuk és tornyuk költségeihez. Bapcsánszky Didak atya, a zárda guardiánja az adományt köszönettel fogadja.²⁸

Maga az elpusztult vár csak lassan épül²⁹ fel. Brown Ede útleírásából tudjuk,³⁰ hogy évek mulva is magán viselte a pusztulás nyomait. Szép hadifelszerelése elkallódott. Az újr épített vár azután a család főszékhelye, míg a Rákóczi korban újból el nem pusztult. A mostani díszes kastély gr. Erdődy József alatt épült, a régiből semmi sem maradt.

Az életképes város, bár lassan, de rendbe jött, hogy rövid idő mulva átélje a háborús mozgalmakat. Rendbe hozták a középületeket, de megszűnt a három nyelvű külön egyház, meg a három nyelvű gymnasium, a nyomda.

A Vág völgy védelmére 1665-ben építették a folyó túlsó partján Lipótvárat s így megszűnt védelem szempontjából az a jelentősége, melyet évszázadokon keresztül dicsőn töltött be.³¹

Ha összevetjük az ismertetett nyomtatott közlést az írásos jelentéssel, kitűnik, hogy nem a magyarok, hanem a né-

²⁸ Az iratok a *Forgách* lt.-ban Nemzeti M. letét.

²⁹ U. ott a gróf egyezség levele Kranz György bankai kőfaragó mesterrel, kinél lépcsőfokot, kőoszlopokat, apró ragasztó köveket rendel. A kialakított bérén kívül 15 mérő rozstot és egy kőst is kapott.

³⁰ *Szamota*: Régi utazók stb. 594. l.

³¹ *Nagy Iván*: Lipótvár története 1665—1722-ig. *T. Tár*: 1884. évf. 401—411. ll.

met zsoldosok gyávasága okozta a vár elestét, mivel ők a nyitrai helyőrség elvonulása miatt estek kétségbe. Igaz, a parancsnok ötödmagával ott maradt egy napig s a magára maradt néhány hajdú csak másnap, a német kapitány eltávozása után üzent Nyitrára. Talán megkísérelhették volna a védelmet, vethetné ellen valaki, ez igaz; de mentségül szolgálhat az a demoralizáló hatás, mely a német zsoldosok megszökése nyomán támadt. Láttuk, hogy el is fogták őket gyávaság miatt.

Ha elfogadjuk a feljegyzés adatait — hitelességéhez kétség nem fér — úgy szembetűnik az az erőszakolt tendencia: magyart tenni bűnbaknak. Ez történt az Újvár elestéért elfogott Forgách-csal, s ezt akarták ráfogni egyik vára védelmezőire is. Nem sikerült egyik sem. Forgách Ádámot tisztázta a delegált bíróság, Galgóc helyőrségét tisztázta a történet helyreigazított lapja.

Follajtár József.